

KOMPOSITÖREN

2-00

Detta informationsblad sammanställs och distribueras av Kompositavdelningen inom Plast- och Kemibranscherna i samarbete med de danska och norska kompositförbunden.

Ordföranden har ordet

Bäste medlem,

Årsmötet i Ljungby den 7 november har just ägt rum. Deltagarantalet var mycket bra med runt 50 besökande. Jag vill inledningsvis passa på att tacka Lars Andersson på Lear som ordnat lokal och dessutom var värd för ett mycket välplanerat och intressant studiebesök på Lear's produktionsanläggning i Ljungby. Många med mig var säkert imponerade av deras verksamhet.

På årsmötet fick jag, Roger Lundström, förtroendet att ta över som ordförande för Kompositavdelningen. Clas-Åke stannar dess bättre kvar i styrelsen vilket ger bra kontinuitet för det arbete som pågår. För er som inte känner mig så är jag VD och ägare till Skellefteå Plastcisterner, ett företag som idag, förutom cisterner, är inriktat på oljeavskiljare och viss legoproduktion. Sprutning har dominerat som tillverkningsmetod men nu ställs viss produktion om till injicering – en metod som jag tror mycket på.

Inom Kompositavdelningen är en av de aktiviteter vi driver framtagning av ett CD-baserat utbildningspaket för plastarbetare. Här har Lars Perbo lagt ner ett jättearbete med att ta fram projektplan och att hitta finansiering - som förhoppningsvis löser sig före jul. Tönu Malm skriver på manus till Nivå 1 (den första av tre nivåer) vilket skall läggas på CD när finansieringen är ordnad.

JEC i Paris den 27-29 mars-01 närmar sig med stormsteg. Tills vi kanske syns där vill jag passa på att redan nu önska Er alla en Trevlig Jul och Ett Gott Nytt Kompositår.

Hälsningar

Roger Lundström
Ordf. i Sveriges Kompositavdelning

Årets Kompositör

Under årsmötet i Ljungby den 7 november utsågs för första gången **Årets Kompositör**, ett erkännande till någon person eller något företag som betytt mycket för branschens utveckling. Årets utnämning gick till Gunnar Westerlund som verkligen förtjänar en uppskattning för allt han gjort.

Juryns motivering lyder

"Som utan prestige delat med sig av sin mångåriga erfarenhet och stora kunskap, samt verkat för kompositers användning inom de mest skilda områden".

*"Utmärkelsen Årets Kompositör gladdde mig verkligen! Ett varmt tack till Er alla"
Gunnar Westerlund.*

Gunnar Westerlund får ta emot utmärkelsen av Clas-Åke Johansson

Välförtjänt insats

Clas-Åke Johansson har suttit som ordförande för Kompositavdelningen under fyra år, en hedersvärd insats för Sveriges kompositindustri. Nu tar Roger Lundström, Skellefteå Plastcisterner, över som ordförande medan Clas-Åke sitter kvar i styrelsen som vice ordförande.

Clas-Åke Johansson avtackas av Lars Perbo, Faiber Plast, för lång och trogen tjänst som ordförande för Kompositavdelningen.

Ny Volvoambulans i kompositmaterial - sid 6

Nyheter från Norge

NORSK PLASTKOMPOSITTFORBUND er blitt etablert. Forbundet vil være et interesseorgan for bedrifter, lag, foreninger og enkeltpersoner som har en tilknytning til komposittindustrien (armerte herde- og termoplast) i Norge.

Forbundet ønsker å fremstå som et aktivt forbund - en møteplass for medlemmer som på tverrfaglig grunnlag kan bidra til å utvikle seg og sin bedrift. Ved å skape et nettverk til andre nordiske og europeiske foreninger vil vi ytterligere kunne forsterke disse mulighetene.

Styret består av:

Eivind Amble, Amble & Stokke A/S

Jon Inge Brattekås, Marine Composites AS

Tor Dahl, Reichhold AS

Paal Fischenich, Miljøtek AS

Dag Morten Jahr, ABB Offshore Systems AS

Svein Landaas, Ticon Composites AS

Reidar Stokke, SINTEF Materialteknologi

De første arbeids- og styremøtene har resultert i en arbeidsplan hvor

Kompetanseoppbygging

Helse, Miljø og Sikkerhet

Opprettelse av faggrupper

Kommunikasjon mot EU og øvrige samfunn

vil stå sentralt i den første tiden.

Forbundets første store oppgave var å arrangere **NORDISKE KOMPOSITTDAGER**

som ble arrangert i Sandefjord 4. og 5. oktober, se artikkel på side 3.

Nyheter från Danmark

Nordisk samarbejde:

Bestyrelserne i de nordiske lande har gennem de seneste år intensiveret og udbygget samarbejdet. Dels gennem fælles nordiske bestyrelsesmøder, fælles nordiske komposittdage og ved deltagelse i hinandens nationale komposit-arrangementer, dels gennem et fælles nordisk medlemskab af den europæiske kompositbrancheforening GPRMC.

Bestyrelserne er enige om, at et "stærkt Norden" i Europa vil betyde mere indflydelse og mulighed for at påvirke udviklingen i Europa - ikke mindst på miljøområdet.

I vore bestræbelser på yderligere at udbygge samarbejdet, vil vi satse på følgende arbejdsområder

• **Fremme kollegiale forhold**

- Arrangere fælles nordiske komposittdage på skift
- Fælles bestyrelsesmøder 2 gange årligt
- Informationsudveksling
- Deltage i hinandens arrangementer

• **Miljøforhold:**

- Nedsætte arbejdsgrupper vedrørende genanvendelse og bortskaffelse af produktionsaffald og udtjente produkter.

- Udvikle recyclings-metoder og finde afsætning for recirkulat.

- Udvikle fælles strategier for hvordan vi kan påvirke/samarbejde med miljømyndighederne i Norden

• **Forskning og uddannelse:**

- Stimulere og virke for at fremme samarbejdet mellem de nordiske videncentre.

- Etablere fælles nordiske forskningsaktiviteter.

- Informationsudveksling om uddannelsesinitiativer.

• **Internationalt forhold**

- Fælles medlemskab af GPRMC

- Påvirke EU-lovgivningen via de nordiske miljømyndigheder.

Det er vores håb, at disse samarbejdsinitiativer vil bære frugt og medvirke til at de nordiske lande i fællesskab kan være på forkant med udviklingen på såvel forsknings- som miljøområdet. Forslag til andre samarbejdsinitiativer modtages gerne.

Många deltagare på NORDISKA AP-dagarna i Sandefjord

För första gången på många år stod Norge som värd för de Nordiska AP-dagarna. I år hölls konferensen på Rica Park Hotel i Sandefjord. Närmare 100 deltagare fanns på plats. Tyvärr var det väldigt få svenska deltagare, men det hoppas jag kommer att förbättras till kommande år.

Årets konferens innehöll många intressanta föredrag inom Marknad, Hälsa-miljö-säkerhet, Teknologi/Material och Teknologi/Produktion. Dessutom fanns det möjlighet för deltagarna att se en praktisk demonstration på en tänkbar teknologi för att återanvända recirkulerat AP-material. Norska Marinen hade dessutom ställt sitt MTB-fartyg till förfogande för studiebesök och provtur.

Deltagarna hade också möjlighet att besöka en miniutställning s.k. "table-top" utställning där några leverantörer passade på att visa och informera om sina nyheter.

Som avslutning på första dagens konferens genomfördes en tävling på temat "För främjande av branschens kompetens, kreativitet och humor". Varje deltagare fick 7 föremål som skulle identifieras och kommenteras. Humor och kreativitet premierades och förstapriset gick till Roger Lundström från Skellefteå Plastcisterner.

Nästa nordiska konferens kommer att hållas i Danmark år 2002. Hoppas vi får se ett större svenskt deltagande då.

Öppningsanförande av Tor Dahl.

Aplicator - ett av företagen med monter i Table-top utställningen.

Mötesdeltagare från Norge, Sverige och Danmark.

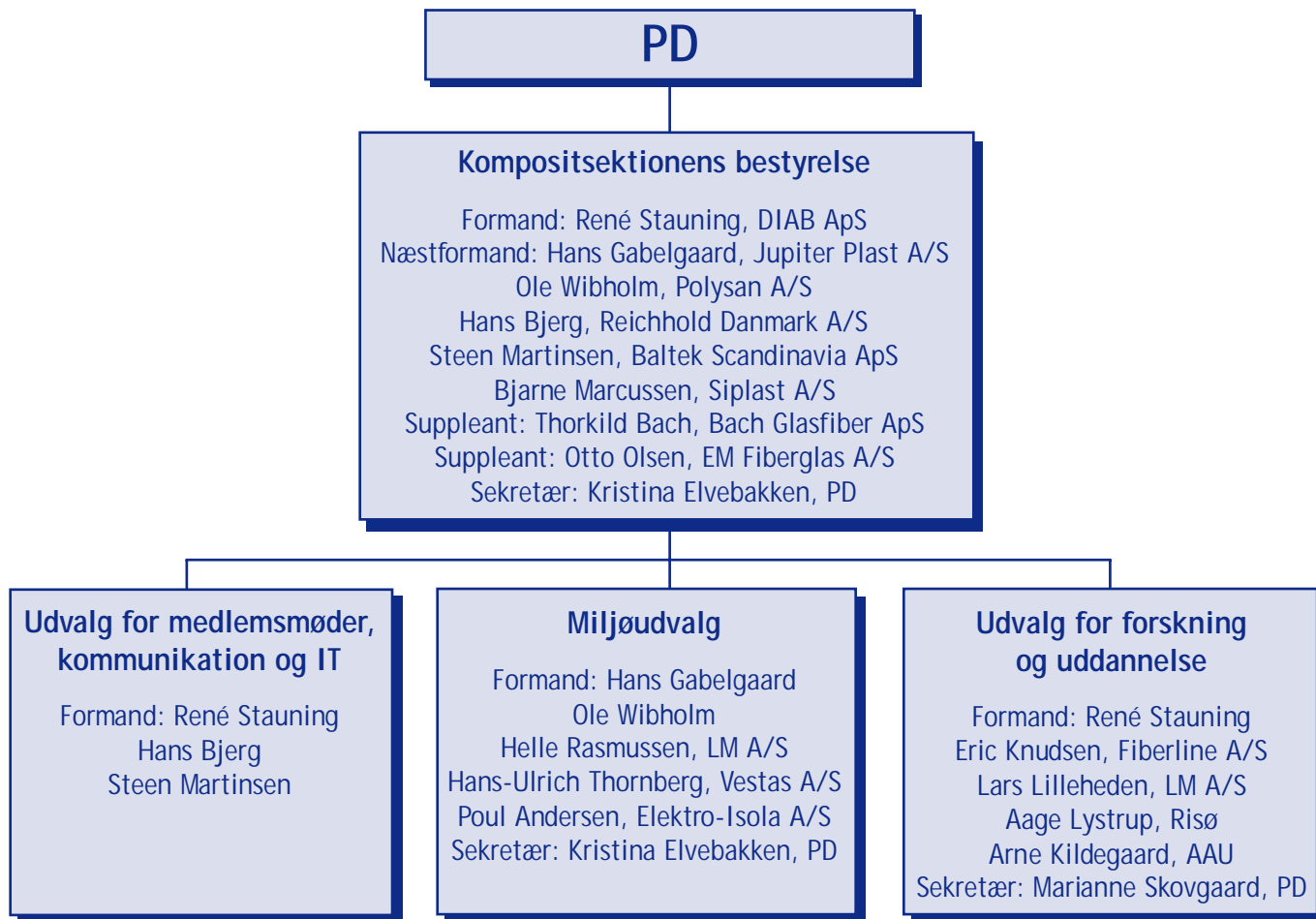
Humoristen Roger Lundström får sitt välförtjänta pris av Paal Fischenich.

Det var både en teoretisk og en praktisk del, hvor mange synes at demonstrasjonsturen med KNM SKJOLD, det Norske Sjøforsvaret's nye MTB, var en stor opplevelse.

Kompositsektionen i Danmark:

Sektionen for kompositmaterialer Organisationsdiagram

Kompositkonference i Århus 30.-31. oktober

Den danske kompositsektion har i samarbejde med Ingeniørforeningen i Danmark (Maskinteknisk afdeling) afholdt en 2-dags konference om udviklingen af kompositmaterialer.

Konferencen henvendte sig til ingeniører, ingeniørstuderende samt fagfolk fra branchen. 110 deltog i arrangementet og alle syntes, at det var 2 spændende

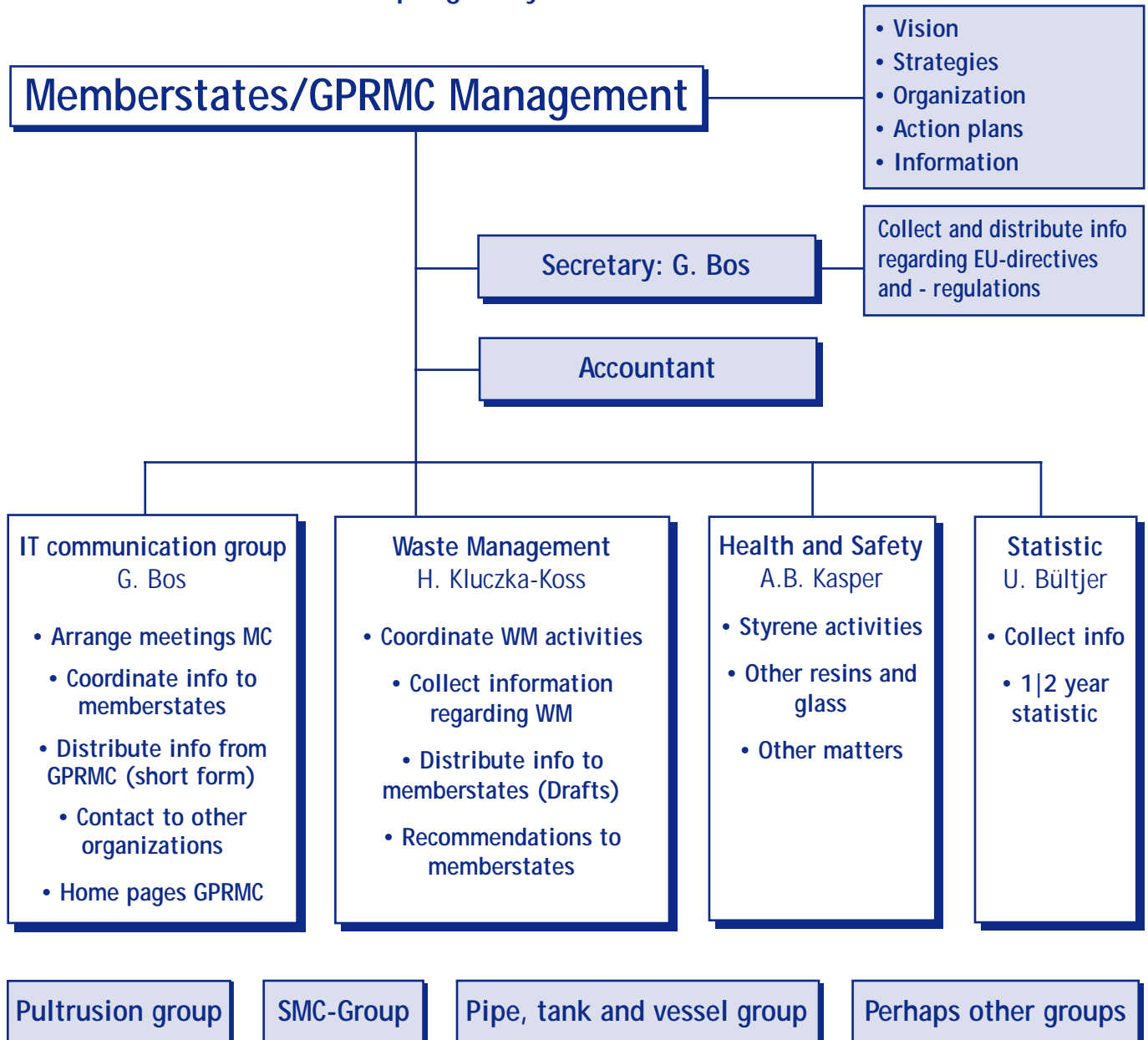
og inspirerende dage. Hovedparten af foredragsholderne kom fra industrien. Som opfølgning på konferencen vil fagbladene "Jern- og maskinindustrien" og "Ingeniøren" udsende et referat samt løbende bringe en række artikler om kompositter i relation til foredragene.

Konferencen forventes afholdt næste gang i år 2002.

GPRMC-Nyt:

En arbejdsgruppe er nedsat med det formål at "geare" og strukturere den europæiske kompositorganisation GPRMC til fremtiden. Forslag til strategi og målsætninger samt ny organisationsplan fremlægges på GPRMC's årsmøde den 1. februar 2001 i Brüssel.

GPRMC FUTURE STRUCTURE Oplæg til ny struktur i GPRMC

Statistik fra GPRMC:

Vækstraten for kompositprodukter i 1990'erne har været på 80% set over de sidste 10 år. Alene fra 1997 til 1999 har væksten været på 30%. Vindmølleindustrien står for en stor del af den positive udvikling.

Ny Volvo-ambulans i kompositmaterial

Tack vare betydande viktsreduktion och 3 års mycket nära samarbete mellan Volvo Car, Lear i Ljungby och Anders Wiman AB är nu konstruktionsarbetet, krockprover och tester av alla de slag så långt komna att den nya Volvo-ambulansen snart är klar för serieproduktion. Tillverkningen beräknas komma igång i början av 2001 och sysselsätta ett tjugotal personer i Ljungby vid fulltakt.

I Ljungbyfabriken pågår verktygsframtagningen för fullt. För miljöns och kvalitetens skull tillverkas samtliga detaljer med vakuuminjicering. Vid processutformningen har SICOMP medverkat.

Ambulansen är fransett ett förlängt S80 chassi helt i komposit. Ljungbyfabriken skall producera och montera golv, sidor, tak, dörrar och fönster. Resten av monteringen som kablage och inredning sker hos Anders Wiman i Sandviken som idag även äger hela projektet. Anders Wiman är för övrigt en av Europas största tillverkare av ambulanser.

Den första visningsbilen levererades ut från Ljungbyfabriken i juni för att i juli vara med på en av Europas största mässor för Ambulanser i England. Den nya Volvo-ambulansen fick ett mycket positivt mottagande och blev fotograferad vid minst 1000 tillfällen. Ambulansen kommer även att visas i både Sverige och Norge under hösten vid ett flertal tillfällen.

"Mr RYD" - Bo Köllerfors

En av vår bransch största profiler har lämnat oss. "Mr RYD" - Bo Köllerfors gick bort nu i somras efter en tids sjukdom.

Bo var sitt företag trogen hela livet och startade sin fina gärning vid Ryds Båtindustri redan som 14-åring, sommaren 1956. Företaget, som startades för mer än 50 år sedan, har genomgått många olika faser, där

In memoriam

storföretag som Volvo och OMC drivit företaget med olika framgång, men som en röd tråd har alltid verksamheten mer eller mindre kretsat kring en man - Bo Köllerfors - som med sin småländska inställning och sin starka Gudstro alltid lyckats vända företaget på rätt köl när det råkat in i svårigheter.

Under de senaste åren har Bo infört ett lednings- och produktionssystem i företaget som tillvaratar alla anställdas kompetens och ansvarstagande på ett unikt sätt. Hans recept har skapat ett kreativt och mycket produktivt företag inom vår bransch, som ligger långt framme inom många områden, inte minst inom miljöområdet.

Det är med mycket stor saknad vi nu ser det stora tomrum som Bo lämnat efter sig, både på båtfabriken i Ryd och bland alla vänner i branschen.

Näringslivsfrämjande åtgärder med miljöförtecken

För andra gången arrangerade Plast- och Kemibranscherna en informationsdag om den nya miljöbalken, denna gång i samarbete med konsortiet Kompositföretag i Samverkan. Första informationsdagen var i Göteborg den 2 mars och nu ägde den rum den 12 september i Skellefteå. 15 deltagare från tio företag fick inledningsvis lyssna på Ulf Hedman, Miljö- och byggchef i Piteå Kommun, som gick igenom miljöbalkens syfte och mål, och inte minst, hur miljöbalken kan användas för näringslivsfrämjande åtgärder.

Ulf Hedman från Piteå kommun berättade bland annat om hur miljöbalken kan användas för näringslivsfrämjande åtgärder.

Ulf berättade hur Piteå kommuns Näringslivskontor och Miljökontor samverkar för att på bästa miljömässiga sätt skapa förutsättningar för nyetableringar. Just nu pågår spridningsberäkningar inom ett industriområde i Piteå där det redan finns kompositindustri. Genom att ta hänsyn till existerande fabrikers miljötillstånd kan man dra upp geografiska områden för styrengränsen 0.42 ppm. Inverkan och förutsättningar för

nyetableringar kan man då enkelt se genom att lägga in förväntad polyesterförbrukning/utsläpp i spridningsprogrammet. Miljökontoret tillsammans med andra kommunala kontor kan utifrån beräkningarna diskutera lämplig placering av verksamheten samt vilka krav som skall ställas på produktionen. Piteå kommuns positiva synsätt visar att miljökontor verkligen kan arbeta för kompositindustrin med dessa ofta svåra miljöfrågor – något som åhörarna denna dag fann mycket intressant.

Dagen avslutades med Joakim Pettersson, SICOMP, som berättade om en intressant studie som gjorts inom Kompositföretag i Samverkan. Studien – Kompositmaterial ur ett miljöperspektiv – visar att kompositmaterial kan vara ett mycket bra miljöval i konkurrens med exempelvis stål eller aluminium. I studien ställdes gasolflaskor i kompositmaterial mot konkurrerande metallflaskor. LCA-studien (livscykelanalys) visade att kompositmaterial gav lägst miljöpåverkan. Skillnaden ökade till kompositflaskornas fördel vid mobil användning respektive användning i korrosiv miljö. Analysen visade även att det är av liten betydelse för miljön om kompositen återvinns, medan återvinning är viktig för att minska metallflaskornas miljöbelastning. Vad en livscykelanalys verkligen visar är att man måste se till en produkts hela livslängd, inte fokusera enbart på återvinning vilket ofta görs.

Representanter från kompositföretag spridda från Gävle till Kalix.

KORT- NYHETER

Gemensamt servicebolag för Kemi- kontoret och Plast- och Kemibranscherna

Kemikontoret och Plast- och Kemibranscherna:
Ett fördjupat samarbete med gemensamt servicebolag Kemi- och Plastföretagen AB.

För att bli effektivare och på ett bättre sätt kunna tillvarata branschernas intressen i Sverige har respektive stämmor i Kemikontoret och Plast- och Kemibranscherna beslutat att en sammanslagning ska göras av kanslierna till ett gemensamt servicebolag. Medlemsföreningarna kvarstår däremot med hänsyn till vissa olika verksamhetsområden.

Personalen samlas i ett gemensamt resurs- och kompetenscenter för opinionsbildning, lobbying, informations- och skolfrågor.

Fackkompetenserna inom området kemi och plast kvarstår i var sin huvudenhet. Kemidelens resurser integreras helt från Kemikontoret respektive Plast- och Kemibranscherna.

Resurserna för plastdelen förblir oförändrade jämfört med nuvarande resurser från Plast- och Kemibranscherna. Mellan dessa två huvudinriktningar skall naturligtvis samarbete, kunskapsutbyte och dialog vara stor.

(En gemensam administration bildas med sekreterare/ assistenter, ekonomi- och personalfrågor samt vaktmästeri).

Samgåendet sker den 1 januari 2001.

Armerade Hårdplaster

En ny upplaga av Armerade Hård-plaster – Helt Enkelt av Gunnar Westerlund planeras för utgivning i början på 2001. Försäljning kommer att som tidigare ske via Plast- och Kemibranscherna.

Danmark udset til at bygge super yachts

Direktør Peter Johansen, Royal Denship A/S, har placeret ordrer på 2 Super Yachts på hhv. 125 og 102 fod hos Danyard A/S. Man kan følge bygningen af fartøjerne på værftets hjemmeside HYPERLINK <http://www.danyard.dk> www.danyard.dk.

Et nyetableret værft, Danish Yachting, har fået ordre på en 130 fods katamaran.

Kompositkalendern:

- 31. jan. 2001: PDs bestyrelseskonference
- 1-2. febr. 2001: GPRMC-möte i Bryssel
- 27-29. mar. 2001: JEC-mässa i Paris
- 24. apr. 2001: Nordiskt styrelsemöte i Sverige
- 7. jun. 2001: Årsmöte i Danska kompositsektionen, Middelfart
- 28-29 maj 2001: SICOMPs internationella kompositkonferens

Detta nummer av Kompositören är sponsrat av:

DIAB
*Din kärnmaterial
och fiberleverantör!*
DIAB Sverige AB
Tel 0430 163 00 · Fax 0430 163 95
E-mail: info@divinycell.se · www.diabgroup.com

ADRESSER - Styrelsen Svenska kompositavdelningen

Roger Lundström, ordf

AB Skellefteå Plastcisterner
Box 8
934 21 SKELLEFTEÅ
Tel: 0910-72 04 10
Fax: 0910-72 01 81
Mail:
roger.lundstrom@plastcisterner.se

Lars Andersson

Lear Corporation Sweden AB
Box 302
341 26 LJUNGBY
Tel: 0372-675 83
Fax: 0372-676 47
Mobil: 070-428 60 17
Mail: landerson01@lear.com

Lars Aiklind

Nimbus Produktion i Mariestad AB
Lugnäs
542 74 MARIESTAD
Tel: 0501-638 70
Fax: 0501-400 64
Mobil: 0739-88 05 46
Mail: alklind@nimbus.se

Gilbert Forsberg

Reichhold Sverige AB
Box 266
421 33 VÄSTRA FRÖLUNDA
Tel: 031-69 63 00
Fax: 031-69 19 62
Mobil: 0705-69 72 08
Mail: gilbert.forsberg@reichhold.com

Clas-Åke Johansson

Aplicator System AB
Metallvägen
435 33 MÖLNLYCKE
Tel: 031-88 30 10
Fax: 031-88 06 79
Mobil: 0708-88 33 10
Mail: aplicat2@algonet.se

Lars Perbo

Faiber Plast AB
Box 2101
511 02 SKENE
Tel: 0320-429 90
Fax: 0320-429 92
Mail: lars.perbo@faiber.se

Lars Liljenfeldt

SICOMP AB
Box 271
941 26 PITEÅ
Tel: 0911-744 00
Fax: 0911-744 99
Mail: lars.liljenfeldt@sicomp.se

Kansli - Torbjörn Trångteg

Plast- och Kemibranscherna
Box 5501
114 85 STOCKHOLM
Tel: 08-78 380 00
Fax: 08-411 45 26
Mail: torbjorn.trangteg@plast-kemi.se